

Fransiskaanisen ”pax et bonum” -tervehdyksen taustaa

Assisi vuonna 1210: Aateliston etuja vaaliva *maiores*-puolue ja nousevaa kauppiaaluokkaa edustava *minores*-puolue hallitsivat 1200-luvun alun Assisin kunnallispolitiikkaa. Vuonna 1210 nämä kaksi poliittista voimaa solmivat rauhansopimuksen, jossa ne sitoutuivat jatkossa toimimaan yhä määrätietoisemmin Assisin kunnan vaurauden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Samaan aikaan pohjoisen ja keskisen Italian pienissä kaupunkivaltiossa oltiin siirtymässä perinteisestä luontais- tai vaihtotaloudesta rahatalouteen. Yhteiskuntasopimuksen osapuolet hyötyivät uudesta rahaan perustuvasta talousjärjestelmästä eniten; sitä vastoin luontaistalouden ehdoilla elävät ja yhteiskuntasopimuksen ulkopuolelle jätetyt talonpojat ajautuivat ahtaalle, koska heillä ei ollut mitään kokemusta siitä, miten uutta vaihdon välinettä eli rahaa käytetään.

Hyvyyden kierron periaate: Franciscuksen isä, Pietro di Bernardone, oli kangaskauppias, joka kävi kauppaa Assisin aateliston kanssa. Hän oli yksi uuden yhteiskuntasopimuksen allekirjoittajista ja valmis työskentelemään Assisin taloudellisen hyvinvoinnin puolesta. Isä toivoi luonnollisesti pojastaan perheyriyksen jatkajaa, mutta jouduttuaan syksyllä 1205 San Damianon hylätyssä kyläkirkossa ristiinnaulitun Kristuksen puhutteluun Franciscuksen elämä sai uuden suunnan. *Testamentissaan* hän kuvaa uskonnollista kääntymystään näin: ”Herra saattoi seuraavalla tavalla minut, veli Franciscuksen, alkamaan parannuksen teon: Eläessäni synneissäni minusta näytti sangen katkeralta katsella lepratautisia, mutta itse Herra vei minut heidän keskelleen, ja osoitin heille armeliaisuutta. Ja poistuessani heidän luotaan muuttui se, mikä minusta oli näyttänyt katkeralta, suloiseksi hengeleni ja ruumiilleni. Ja sen jälkeen vitkastelin enää vain vähän kunnes jätin maailman.” Jättäessään maailman Franciscus sanoi samalla jäähyväiset Assisille ja sen rahatalouteen perustuvalla arvomaailmalle ja ryhtyi yhdessä ensimmäisten veljiensä kanssa rakentamaan vaihtoehtoista talousjärjestystä. Hänelle alkoi käydä yhä kirkkaammin selväksi kristilliseen luomisuskoon perustuva uskonto: Jumala on rikas ja yltykyläinen luoja, joka jakaa luomisen hyvyyksiä erotuksetta kaikille. Koska Jumala on itseään jakava korkein Hyvä (lat. *summum bonum*), häneen uskova ihminen on altis jakamaan luomisen hyvyyksiä toisten kanssa. Kunnon kristitty luovuttaa niin aineellisen kuin henkisenkin hyvän hyvyyden kiertoon. Varastoidessaan maallista hyvää vain itselleen ja kieltäytyessään panemasta sitä hyvyyden kiertoon langennut ihminen tekee majesteettirikoksen kaiken hyvän lähdeksi, Jumalaa vastaan. Sitä vastoin hyvyyden lähteestä ammentava kristitty ”tuo kaiken hyvän takaisin Herralle Jumalalle, Ylimmälle ja Korkeimmalle, ja tunnustaa, että hänen on kaikki hyvä ja kantaa kaikesta kiitoksen hänelle, josta lähtee kaikki hyvä”, kuten *Ensimmäisen säännön* 17. luku asian ilmaisee. *Kehotussanojen* 19. kehotus muotoilee tämän *bona deo reddere* -periaatteen seuraavasti: ”Autuas se palvelija, joka antaa kaiken omistamansa hyvän takaisin Herralle Jumalalle. Ken nimittäin pidättää itsellään jotakin, kätkee itseensä Herransa Jumalan rahan, ja se mitä hän piti omanaan otetaan häneltä pois” (vrt. Mat. 25:18; Luuk. 8:18 ja 19:26).

Hyvyyden kiertokulun ja rauhan tervehdyksen välinen suhde: Franciscus ja hänen varhaiset kumppaninsa tunsivat syvää solidaarisuutta vuoden 1210 yhteiskuntasopimuksen ulkopuolelle jääneitä kansanryhmiä kohtaan. Yhdessä niiden kanssa he rakensivat omaa varjotalouttaan, jossa vaalittiin perinteisen luontaistalouden periaatteita. Veljet tekivät työtä maataloilla, köyhäintaloissa ja kauppaliikkeissä. Tekemästään työstä he eivät kuitenkaan halunneet rahapalkkaa, vaan tarjosivat palveluksiaan ruokapalkalla. Kun veljet tulivat johonkin taloon, he evankeliumin antaman esimerkin mukaisesti sanoivat, ”Rauha tälle talolle” (*Ensimmäinen sääntö*, 14. luku; vrt. Luuk. 10:5). Sitä he sopivat talon isännän kanssa tulevasta työtehtävästä. Suorittamalla tunnollisesti heille tarjotun työn veljet pyrkivät osoittamaan, mistä syntyy todellinen rauha: yhdessä tehty työ ja sen hedelmien jakaminen synnyttävät sellaista ihmisten välistä yhteyttä, että he voivat toivottaa toisilleen vilpittömästä sydäimestä rauhaa. Niinpä työelämästä saamiensa kokemusten rikastuttamina ensimmäisen sukupolven fransiskaanien tervehdykseksi vakiintui tervehdys ”Pax et bonum”.